ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়

আবেদনকাৰী: গয়া ইলেক্ট্ৰিক চাপ্লাই কোম্পানী লিমিটেড।

বনাম

প্ৰতিবাদী: বিহাৰ চৰকাৰ

ৰায়দানৰ তাৰিখ: ০৩/০২/১৯৫৩

: মহাজন, মেহৰ চান্দ

বিচাৰপীঠ: মহাজন, মেহৰ চান্দ দাস, সুধি ৰঞ্জন হাছান, গোলাম

উদ্ধৃতি: ১৯৫৩ এয়াৰ ১৮২ ১৯৫৩ এছচিআৰ ৫৭২

ছাইটেটৰ তথ্য : ই এণ্ড ডি ১৯৮৫ এছচি১১৫৬ (৪৯,৫২)

আইন: ভাৰতীয় মধ্যস্থতা আইন (১৯৪০ চনৰ X), ধাৰা ৩৪- মধ্যস্থতা দফা থকা চুক্তি-চুক্তি বাতিল কৰা আৰু এটা পক্ষৰ দ্বাৰা গোচৰ তৰা-গোচৰ স্থগিত ৰখাৰ বাবে আবেদন-মধ্যস্থতা দফাৰ পৰিসৰ-দফা নিৰ্মাণ।

মূলটোকাঃ যদি মধ্যস্থতা চুক্তিখন বহল আৰু, ব্যাপক হয় আৰু চুক্তিখনৰ সন্দৰ্ভত পক্ষসমূহৰ মাজত হোৱা যিকোনো বিবাদক সামৰি লয়, বা চুক্তিখনৰ যিকোনো ব্যৱস্থাৰ সন্দৰ্ভত, বা ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা যিকোনো বস্তুৰ ক্ষেত্ৰত, আৰু পক্ষসমূহৰ কোনোবাই চুক্তিখন এৰাই চলিব বিচাৰে, আদি দিশসমূহ, তেন্তে চুক্তিখনৰ চৰ্তসমূহৰ পৰাই যদি চুক্তিখন পৰিহাৰ কৰা হয় তেন্তে বিবাদটো মধ্যস্থতাকাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰিব পাৰি। য'ত পক্ষই চুক্তিখনক বাধা দিয়াৰ কাৰণত এৰাই চলিব বিচাৰে, তেনে ক্ষেত্ৰত মধ্যস্থতা দফাটোৰ আশ্ৰয় ল'ব নোৱাৰি কাৰণ ই

চুক্তিখনৰ অন্যান্য চৰ্তসমূহৰ সৈতে মিলি যায়। অন্যহাতে, এটা পক্ষই চুক্তিখনৰ কোনো চৰ্তৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি চুক্তিখন অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে আৰু তথাপিও কয় যে মধ্যস্থতা দফা প্ৰযোজ্য হ'ব নালাগে।

য'ত মধ্যস্থতা দফা ব্যাপক নহয় আৰু বহল ভাষাত খচৰা প্ৰস্তুত কৰা নহয় তেনে " যিকোনো চুক্তিৰ ক্ষেত্ৰত , বা "ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা কিবা এটাৰ ক্ষেত্ৰত" , সেই প্ৰস্তাৱটো ভাল নহয়। মধ্যস্থতা দফাটো হৈছে চুক্তিত পক্ষসমূহে সন্মতি দিয়া লিখিত দাখিল আৰু মধ্যস্থতাত দিয়া প্ৰতিটো লিখিত দাখিলৰ দৰেই ইয়াৰ ভাষা অনুসৰি আৰু ইয়াক যি পৰিস্থিতিত তৈয়াৰ কৰা হয় সেই অনুসৰি বিবেচনা কৰিব লাগিব। বিহাৰ চৰকাৰ আৰু এটা ইলেক্ট্ৰিক চাপ্লাই কোম্পানীৰ মাজত যি বিবাদৰ সৃষ্টি হৈছিল, যাৰ অনুজ্ঞাপত্ৰ চৰকাৰে বাতিল কৰিছিল , সেই বিবাদ চুক্তিৰ দ্বাৰা নিষ্পত্তি কৰা হৈছিল য'ত উল্লেখ কৰা হৈছিল যে চৰকাৰে কোম্পানীটোক ৫ লাখ টকাৰ আগতীয়া ধন পৰিশোধ কৰিব লাগে , আৰু কোম্পানীয়ে এই প্ৰতিশ্ৰুতি ৰাষ্ট্ৰক গতাই দিব লাগে।

প্ৰতিশ্ৰুতিটোৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ হ 'ব লাগিছিল, ৩ মাহৰ ভিতৰত আৰু যদি চৰকাৰী মূল্যায়ন অনুসৰি কোম্পানীটোৰ বাবে ৫ লাখতকৈ অধিক ধন পোৱা যায় তেন্তে সেয়া কোম্পানীক দিয়া হ 'ব আৰু যদি মূল্যায়ন ৫ লাখতকৈ কম হয় তেন্তে কোম্পানীয়ে লাভ কৰা অতিৰিক্ত ধন ঘূৰাই দিব। চুক্তিখনত এটা মধ্যস্থতা দফা আছিল যিটো তলত দিয়া ধৰণৰ আছিল: "চৰকাৰে লাভ কৰা আৰু কোম্পানীয়ে লাভ কৰা মূল্যায়নৰ ওপৰত পক্ষসমূহৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য বা বিবাদৰ ক্ষেত্ৰত ২০% অতিৰিক্ত ক্ষতিপূৰণৰ দাবীকে ধৰি এনে কোনো পাৰ্থক্য বা বিবাদ মধ্যস্থতাকাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰা হ'ব।"

কোম্পানীটোৱে চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে গোচৰ উত্থাপন কৰিছিল যে চৰকাৰে নিজৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছে আৰু নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ভিতৰত অতিৰিক্ত ধন পৰিশোধ কৰিবলৈ আৰু সময় চুক্তিৰ মূল হোৱাৰ বাবে , ই চুক্তিখন বাতিল কৰিছিল , আৰু প্ৰতিশ্ৰুতিটো নিজৰ বুলি ঘোষণা কৰাৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰি, ক্ষতিপূৰণ আৰু ৰিচিভাৰ নিযুক্তিৰ বাবে। চৰকাৰে মধ্যস্থতা আইনৰ ৩৪ নং ধাৰাত গোচৰ স্থগিত ৰখাৰ বাবে আবেদন জনাইছিল: কৈছিল যে মধ্যস্থতাৰ দফাৰ পৰিসৰ অতি সংকীৰ্ণ আছিল; -ই মধ্যস্থতাকাৰীক প্ৰতিশ্ৰুতিৰ কেৱল বিশুদ্ধ আৰু সহজ মূল্য নিৰ্ধাৰণৰ প্ৰশ্নটোৰ ওপৰতহে অধিকাৰ প্ৰদান কৰিছিল। চুক্তি ভংগৰ সৈতে জড়িত প্ৰশ্ন বা ইয়াৰ বাতিল কৰাটো দফাটোৰ পৰিসৰৰ বাহিৰত আছিল আৰু ধাৰা ৩৪ৰ অধীনত গোচৰটো স্থগিত ৰাখিব পৰা নাছিল। হেমেন বনাম ডাৰউইনছ লিমিটেড (১১৯৪২১ এ.চি. ৩৫৬)-এ হৰিনগৰ চুগাৰ মিলছ লিমিটেড বনাম স্কোডা (ইণ্ডিয়া) লিমিটেড (এ.আই.আৰ. ১৯৪৮ কেল. ২৩০) আৰু কাউন্সিল বনাম এছ 'চিয়েটেড লাইভষ্টক ফাৰ্ম লিমিটেড ([১৯৩৭]ত গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। ৪১ চি.ডব্লিউ.এন.৫৬৩) বিশিষ্ট।

বিচাৰ:

দেৱানী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: দেৱানী আপীল নং. ১৯৫১ চনৰ ১৭৫ ।১৯৫০ চনৰ ১৮ ডিচেম্বৰ, ১৯৫০ চনৰ আদেশৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা ১৯৫১ চনৰ ১৯ নং বিবিধ আপীলত পাটনাৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ (ন্যায়াধীশ ৰামাস্বামী আৰু ৰায়) ১৯৫১ চনৰ ৩০ মাৰ্চ তাৰিখৰ আদেশ আৰু ডিক্ৰীৰ পৰা বিশেষ অনুমতিৰ দ্বাৰা আপীল যিটো ১৯৫০ চনৰ ১৮ ডিচেম্বৰ, ১৯৫০ চনৰ টাইটেল চুট নং ৪৭ত গয়াত থকা অতিৰিক্ত উপ-বিচাৰক দ্বিতীয়ৰ আদালতৰ আদেশৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা।

এন. চি. চেটাৰ্জী (ৰামেশ্বৰ নাথ, তেওঁৰ সৈতে)............আপীলকাৰীৰ হৈ।

ভাৰতৰ এটৰ্নী জেনেৰেল এম চি চেতালভাদ, আৰু বিহাৰৰ এডভোকেট জেনেৰেল মহাবীৰ প্ৰসাদ (তেওঁলোকৰ লগত বি. জে. উমৰিগাৰ) ....প্ৰতিবাদীৰ হৈ।

১৯৫৩ চনৰ ৩ ফেব্ৰুৱাৰীত আদালতৰ ৰায়দান কৰে ন্যায়াধীশ মহাজনে - বিশেষ অনুমতিৰ দ্বাৰা এই আবেদন ভাৰতীয় মধ্যস্থতা আইনৰ ৩৪ নং ধাৰাত বিহাৰ ৰাজ্যই গয়া ইলেক্ট্ৰিক চাপ্লাই কোম্পানী লিমিটেডৰ বিৰুদ্ধে কৰা আবেদনৰ পৰাই উদ্ভৱ হৈছে ১৯৫০ চনৰ ২৮ ছেপ্টেম্বৰত কোম্পানীয়ে দাখিল কৰা মামলাত কাৰ্য্যবিধি স্থগিত ৰখাৰ বাবে। এই অনুসন্ধানৰ লগত প্ৰাসংগিক তথ্যসমূহ হ 'ল এইবোৰ।

গয়া চহৰত বিদ্যুৎ শক্তি যোগানৰ বাবে ১৯২৮ চনত এজন খাণ্ডেলৱালে ভাৰতীয় বিদ্যুৎ আইন , ১৯১০ৰ অধীনত অনুজ্ঞাপত্ৰ লাভ কৰে। চৰকাৰৰ প্ৰয়োজনীয় অনুমোদন সাপেক্ষে ১৯৩২ চনত কোম্পানীটোলৈ অনুজ্ঞাপত্ৰ হস্তান্তৰ কৰা হয়। ১৯৪৯ চনৰ ২৩ জুন তাৰিখৰ এক অধিসূচনাৰ জৰিয়তে চৰকাৰে ১৯৪৯ চনৰ ৯ জুলাইৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱাকৈ অনুজ্ঞাপত্ৰ বাতিল কৰে। তাৰ পিছত কোম্পানীয়ে অনুজ্ঞাপত্ৰ বাতিল কৰাটো স্বেচ্ছাচাৰী, অসৎ উদ্দেশ্য প্ৰণীত আৰু নীতি ভংগকাৰী বুলি ঘোষণা কৰাৰ বাবে চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে মামলা দাখিল কৰে। গোচৰ স্থগিত ৰখাৰ সময়ত কোম্পানী আৰু ৰাজ্যৰ মাজত বিবাদ নিষ্পত্তিৰ বাবে আলোচনা আৰম্ভ হয় আৰু শেষত ১৯৪৯ চনৰ ২৮ অক্টোবৰত তেওঁলোকৰ মাজত চুক্তিৰ চুক্তি কৰা হয়। চুক্তিখনৰ প্ৰভাৱ আৰু তাত উল্লেখ কৰা চিঠিপত্ৰসমূহ যথেষ্ট পৰিমাণে নিম্নলিখিত ধৰণৰ আছিল:-

(ক) যে, কোম্পানীয়ে ১৯৪৯ চনৰ ৫৮ নং গোচৰটো বিনাচৰ্তে ১৯৪৯ চনৰ ২৫ অক্টোবৰত প্ৰত্যাহাৰ কৰিব ।

খ) যে, গোচৰ প্ৰত্যাহাৰৰ তিনিদিনৰ ভিতৰত বিহাৰ চৰকাৰে কোম্পানীটোক পাঁচ লাখ টকাৰ আগতীয়া ধন প্ৰদান কৰিব , আৰু, একে সময়তে কোম্পানীয়ে আনুষ্ঠানিকভাৱে প্ৰতিশ্ৰুতিটো চৰকাৰৰ এজন কৰ্তৃত্বপ্ৰাপ্ত বিষয়াক গতাই দিব।

(গ) যে দুয়োটা পক্ষই প্ৰতিশ্ৰুতিৰ ওপৰত কথা পতাৰ তিনি মাহৰ ভিতৰত নিজৰ নিজৰ মূল্যায়ন কৰিব আৰু চৰকাৰী মূল্যায়ণ অনুসৰি কোম্পানীক দিবলগীয়া ধন থাকিলে তেনে ধন কোম্পানীক প্ৰদান কৰা হ'ব আৰু কোম্পানীটোক অতিৰিক্ত ধন পৰিশোধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত "অন একাউণ্ট পেমেণ্ট "ৰ হিচাপত পাঁচ লাখ টকাৰ অতিৰিক্ত ধন চৰকাৰক ঘূৰাই দিব লাগিব।

(ঘ) যে পক্ষসমূহৰ মাজত পৰিশোধ কৰিব লগীয়া ধনৰ ওপৰত কোনো ধৰণৰ মতানৈক্য বা বিবাদৰ ক্ষেত্ৰত মাজত, যিটো এনে বিবাদৰ মূল্যায়নৰ পিছত গম পোৱা যাব , তেনে বিবাদ এজনীয়া মধ্যস্থতাকাৰীক অৰ্পন কৰিব লাগে যি জন সংমণ্ডলীয় আয়ুক্তৰ সমান বা তাতকৈ উচ্চ পদবীৰ প্ৰাদেশিক চৰকাৰৰ উচ্চ চৰকাৰী বিষয়া হ'ব লাগে আৰু তেওঁৰ সিদ্ধান্ত দুয়োপক্ষৰ বাবে বাধ্যতামূলক আৰু চূড়ান্ত হ'ব। ১৯৪৯ চনৰ ১৩ অক্টোবৰৰ এখন পত্ৰত এই মধ্যস্থতা দফাটো সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে আৰু ১৯৪৯ চনৰ ১৭ অক্টোবৰৰ পত্ৰত কোম্পানীটোৱে ইয়াক পৰিমাণে গ্ৰহণ কৰিছিল। ৩৪ নং ধাৰাত ৰাজ্য চৰকাৰে আবেদনত উল্লেখ কৰা অনুসৰি ই তলত দিয়া ধৰণৰ - " মূল্যায়নক লৈ চৰকাৰ আৰু কোম্পানীৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য বা বিবাদৰ ক্ষেত্ৰত , ২০ শতাংশ অতিৰিক্ত ক্ষতিপূৰণৰ দাবীকে ধৰি এনে পাৰ্থক্য বা বিবাদ মধ্যস্থতাকাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰা হ 'ব..." চুক্তি অনুসৰি প্ৰতিবাদীয়ে ১৯৪৯ চনৰ ২৮ অক্টোবৰত এই প্ৰতিশ্ৰুতি গ্ৰহণ কৰে আৰু লগতে কোম্পানীটোক পাঁচ লাখ টকাৰ ধন পৰিশোধ কৰে।

১৯৫০ চনৰ ১৯ জানুৱাৰীত কোম্পানীটোৱে বিহাৰৰ মুখ্য বৈদ্যুতিক অভিযন্তালৈ ২২,০৬,০৭২ টকাৰ সম্পত্তিৰ মূল্যৰ বিবৃতি প্ৰেৰণ কৰে। মুখ্য বৈদ্যুতিক অভিযন্তাগৰাকীয়ে কোম্পানীটোৰ ২২ লাখ টকাৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণক কল্পনাতীত বুলি বৰ্ণনা কৰে আৰু কয় যে মোটামুটি মূল্যায়ন অনুসৰি এই পৰিমাণ হ 'ব' প্ৰায় পাঁচ লাখ আৰু কোম্পানীয়ে উদ্যোগ আৰু যন্ত্ৰপাতিৰ বিশদ ইতিহাস দাখিল কৰাৰ পিছত চূড়ান্ত মূল্যায়ন নিষ্পত্তি কৰা হ 'ব। কোম্পানীটোৱে আৰু কোনো সবিশেষ দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰে আৰু উল্লেখ কৰিছিল যে সময় হৈছে চুক্তিৰ মূল আৰু ইয়াক ২৮ জানুৱাৰীৰ পৰা ১৯৫০ চনৰ ১৫ ফেব্ৰুৱাৰীলৈ বৃদ্ধি কৰা হ 'ব। ১৯৫০ চনৰ ৬ এপ্ৰিলত মুখ্য বৈদ্যুতিক অভিযন্তাই জনায় যে 'মূল্যায়নৰ পৰিমাণ ৬ ,৫৬,২২১ টকা। এই পত্ৰৰ কোনো উত্তৰ পোৱা নগ 'ল আৰু ৰাজ্য চৰকাৰে কোম্পানীটোক জনাইছিল যে মূল্যায়নৰ সৈতে জড়িত পাৰ্থক্য আৰু বিবাদৰ সৃষ্টি হৈ গৈছিল, সেয়ে মিষ্টাৰ এম . এছ . ৰাও , আই. চি. এছ.ক -বিবাদৰ সিদ্ধান্ত ল 'বলৈ একমাত্ৰ মধ্যস্থতাকাৰী হিচাপে নিযুক্তি দিয়া হৈছিল।

১৯৫০ চনৰ ২৮ ছেপ্টেম্বৰত কোম্পানীয়ে দেৱানী প্ৰক্ৰিয়া সংহিতাৰ ধাৰা ৮০ৰ অধীনত প্ৰয়োজনীয় জাননীৰ পিছত গোচৰ , বিষয়বস্তু স্থগিতাদেশৰ আবেদন দাখিল কৰে। অভিযোগত অভিযোগ কৰা হৈছিল ,যে চৰকাৰে ১৯৫০ চনৰ ১৫ মাৰ্চৰ ভিতৰত নিজৰ মূল্যায়ন কৰাত বা কোম্পানীটোক ধন পৰিশোধ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল আৰু অৱহেলা কৰিছিল আৰু এই ভংগৰ কাৰণে কোম্পানীয়ে চুক্তিখন বাতিল কৰিছিল আৰু চৰকাৰে অগ্ৰিম হিচাপে দিয়া পাঁচ লাখ টকাৰ ৰাশি জব্দ কৰিছিল। কোম্পানীয়ে অন্যান্য বিষয়ৰ লগতে বৈদ্যুতিক প্ৰতিষ্ঠানটো তেওঁলোকৰ বুলি ঘোষণা কৰাৰ সকাহৰ বাবে , ক্ষতিপূৰণৰ বাবে, ৰিচিভাৰ নিযুক্তিৰ বাবে আৰু নিষেধাজ্ঞাৰ বাবে প্ৰাৰ্থনা কৰিছিল। ১৯৫০ চনৰ ৯ অক্টোবৰত ৰাজ্য চৰকাৰে ভাৰতীয় মধ্যস্থতা আইনৰ ৩৪ নং ধাৰাত এই আবেদন দাখিল কৰে। তাত কোৱা

হৈছিল যে কোম্পানীটোৱে এটা , অসৎ আৰু অসৎ উদ্দেশ্যৰে আৰু মধ্যস্থতাত বিবাদিত বিষয়টোৰ সিদ্ধান্ত এৰাই চলাৰ লক্ষ্যৰে ভুল আৰু ভুৱা অভিযোগৰ ওপৰত গোচৰটো দাখিল কৰিছিল ; যে মধ্যস্থতা চুক্তিখন এতিয়াও স্থায়ী আৰু বৈধ আৰু পক্ষসমূহৰ বাবে বাধ্যতামূলক আছিল আৰু কোম্পানীয়ে অভিযোগ কৰা অনুসৰি বাতিল কৰা বুলি ধৰিব নোৱাৰি , যে আবেদনত অভিযোগ কৰা কাৰ্য্যৰ কাৰণ চুক্তিখনৰ অমান্যতা বুলি গোচৰটো চুক্তিখনৰ পৰাই উদ্ভৱ হৈছিল আৰু চুক্তিখনৰ সৈতে জড়িত আৰু মধ্যস্থতা দফাটোৱে সামৰি লৈছিল আৰু ৰাজ্য চৰকাৰে মধ্যস্থতাকাৰীৰ দ্বাৰা বিবাদ নিষ্পত্তি কৰিবলৈ সাজু আৰু ইচ্ছুক আছিল । কোম্পানীটোৱে অসৎ উদ্দেশ্যৰ অভিযোগ অস্বীকাৰ কৰি মধ্যস্থতা দফাটোৰ অস্তিত্ব নাছিল বুলি জনায় আৰু যে ইয়াৰ অস্তিত্ব আছে বুলি ধৰি ল'লেও, গোচৰটো কোনো কাৰণতে তাৰ সৈতে জড়িত নাছিল আৰু কোৱা হৈছিল যে গোচৰটো স্থগিত ৰখা উচিত নহয়।

অধীনস্থ ন্যায়াধীশে ৰায় দিছিল যে গোচৰটো কোনো বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰেৰণ কৰিবলৈ সন্মত নহয় , আৰু আদালতৰ কাৰ্য্যবিধি স্থগিত ৰখাৰ কোনো অধিকাৰ নাই। ফলত স্থগিতাদেশৰ আবেদন খাৰিজ কৰা হয়। এই আদেশৰ বিৰুদ্ধে ৰাজ্য চৰকাৰে উচ্চ ন্যায়ালয়ত আবেদন জনায়। উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে গোচৰটোত থকা বিবাদটো চুক্তিখনৰ পৰাই উদ্ভৱ হোৱা বা চুক্তিখনৰ সন্দৰ্ভত আছিল আৰু যে গোচৰৰ প্ৰশ্নটো পোনপটীয়াকৈ মধ্যস্থতা দফাৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত আছিল। ১৯৫১ চনৰ ২২ মে ' তাৰিখৰ এই আদালতৰ আদেশ অনুসৰি সংবিধানৰ ১৩৬(১) অনুচ্ছেদৰ অধীনত কোম্পানীটোক বিশেষ অনুমতি প্ৰদান কৰা হয়।

ভাৰতীয় মধ্যস্থতা আইনৰ ধাৰা ৩৪ত, এনেদৰে আছে –

"য'ত মধ্যস্থতাৰ কোনো পক্ষই চুক্তিখনৰ আন কোনো পক্ষৰ বিৰুদ্ধে অৰ্পণ কৰিবলৈ সন্মত হোৱা যিকোনো বিষয়ৰ সন্দৰ্ভত কোনো আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰ খৰচৰ মন্তব্য কৰে, এনে আইনী কাৰ্য্যবিধিৰ যিকোনো পক্ষই , চলি থকা কাৰ্য্যবিধি স্থগিত ৰাখিবলৈ ন্যায়িক কৰ্তৃপক্ষৰ আগত আবেদন কৰিব পাৰে , আৰু যদি সন্তুষ্ট হয় যে মধ্যস্থতা চুক্তি অনুসৰি বিষয়টো উত্থাপন নকৰাৰ কোনো পৰ্যাপ্ত কাৰণ নাই আৰু যে আবেদনকাৰীজন সেই সময়ত যেতিয়া কাৰ্য্যবিধি আৰম্ভ হৈছিল, আৰু এতিয়াও, মধ্যস্থতাৰ সঠিক পৰিচালনাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সকলো কাম কৰিবলৈ সাজু আৰু ইচ্ছুক, এনে কৰ্তৃপক্ষই কাৰ্য্যবিধি স্থগিত ৰখাৰ আদেশ দিব পাৰে। ধাৰাটোৰ ভাষাৰ পৰা এইটো যথেষ্ট স্পষ্ট যে যিটো আইনী কাৰ্য্যবিধি স্থগিত ৰাখিবলৈ বিচৰা হৈছে সেয়া পক্ষসমূহে উল্লেখ কৰিবলৈ সন্মত হোৱা আৰু মধ্যস্থতা চুক্তিৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত অহা বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত হ'ব লাগিব। কিন্তু য'ত দাখিলৰ বাহিৰত থকা কোনো বিষয়ৰ ওপৰত গোচৰ আৰম্ভ কৰা হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত আদালতে স্থগিতাদেশ নাকচ কৰাটো বাধ্যতামূলক।

হেমেন বনাম ডাৰুইনছ লিমিটেড ' (১) গোচৰত ভিছকাউণ্ট ছিমোনা এল চিৰ ভাষাত ক'ত কোনো চুক্তিৰ বিবাদ মধ্যস্থতা দফাৰ ভিতৰত পৰে নেকি এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ নিৰ্ভৰ কৰিব লাগিব (ক) বিবাদ কি , আৰু (খ)মধ্যস্থতা দফাটোৱে কি বিবাদ সামৰি লৈছে। যদি মধ্যস্থতা চুক্তিখন বহল আৰু ব্যাপক হয় আৰু চুক্তিখনৰ "সম্পৰ্কত" পক্ষসমূহৰ মাজত হোৱা কোনো বিবাদক সামৰি লয় , বা চুক্তিখনৰ কোনো বিধানৰ ক্ষেত্ৰত, বা ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা যিকোনো কথাৰ ক্ষেত্ৰত , আৰু পক্ষসমূহৰ এজনে চুক্তিখন এৰাই চলিব বিচাৰে , বিবাদটো মধ্যস্থতাকাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰিব পৰা যায় যদিহে চুক্তিখনৰ পৰিহাৰ চুক্তিখনৰ চৰ্তসমূহৰ পৰাই উদ্ভৱ হয়। ' য'ত অৱশ্যে পক্ষই অন্য কাৰণত চুক্তিখন এৰাই চলিবলৈ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰে , চুক্তিৰ অন্যান্য চৰ্তৰ সৈতে মিল থকাৰ বাবে মধ্যস্থতা দফাটোৰ সহায় ল'ব নোৱাৰি।

অৰ্থাৎ কোনো পক্ষই চুক্তিখনৰ কোনো চৰ্তৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ইয়াক অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে আৰু তথাপিও ক ’ব নোৱাৰে যে মধ্যস্থতাৰ দফাটো প্ৰযোজ্য হ ’ব নালাগে। যদি তেওঁ কোনো চুক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে তেন্তে সকলো উদ্দেশ্যৰ বাবে ইয়াৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগিব। য’ত মধ্যস্থতাৰ দফা ইমান ব্যাপক নহয় আৰু বহল অৰ্থত খচৰা প্ৰস্তুত কৰা নহয়, যিটো হাউচ অৱ লৰ্ডছ গোচৰত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল, তথা' "যিকোনো চুক্তিৰ ক্ষেত্ৰত" বা ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা কিবা এটাৰ ক্ষেত্ৰত", সেই প্ৰস্তাৱটো ভাল নহয়।

মধ্যস্থতা দফাটো হৈছে চুক্তিত পক্ষসমূহে সন্মতি দিয়া লিখিত দাখিল আৰু মধ্যস্থতা চুক্তিত দিয়া প্ৰতিটো লিখিত দাখিলৰ দৰেই ইয়াৰ ভাষা অনুসৰি আৰু ইয়াক যি পৰিস্থিতিত কৰা হয় সেই পৰিস্থিত বিবেচনা কৰিব লাগিব। এতিয়া প্ৰথম প্ৰশ্নটোৰ সন্দৰ্ভত, অৰ্থাৎ বৰ্তমানৰ বিবাদ কিহৰ ওপৰত , উত্তৰটো অভিযোগৰ ১৪ৰ পৰা ১৭ নং অনুচ্ছেদৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিব লাগে। ইয়াত কোৱা হৈছে যে বিহাৰ চৰকাৰে চুক্তিখন ভংগ কৰিছিল আৰু কোনো ধৰণৰ , প্ৰতিশ্ৰুতিৰ মূল্যায়ন বা ক্ষতিপূৰণৰ বাকী থকা ধন পৰিশোধ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল , চুক্তি অনুসৰি, প্ৰতিবাদীয়ে প্ৰথমে নিৰ্দ্ধাৰিত কৰা সময় বা বৰ্ধিত সময়ৰ ভিতৰত মূল্যায়ন সম্পূৰ্ণ কৰাত ব্যৰ্থ হয় আৰু অৱহেলা কৰে, আৰু চুক্তি ভংগৰ কাৰণে বাদীয়ে চুক্তিখন বাতিল কৰি পাঁচ লাখ টকা জব্দ কৰে আৰু ইয়াৰ সম্পত্তিৰ ব্যৱহাৰৰ পৰা অন্যায়ভাৱে বঞ্চিত কৰাৰ বাবে ক্ষতিপূৰণৰ অধিকাৰী বুলিও কয়। আবেদনত প্ৰতিশ্ৰুতিটোৰ মূল্যায়ন ৰ বাবে বা প্ৰতিশ্ৰুতিটোৰ বাবে ক্ষতিপূৰণৰ কোনো দাবী উত্থাপন কৰা হোৱা নাই আনহাতে, গোচৰত দাবীৰ ভিত্তি হৈছে মধ্যস্থতা দফা থকা চুক্তিখন বাতিল কৰা আৰু সেই চুক্তি ভংগ কৰা। এইবোৰেই হৈছে কথা যিবোৰ চুক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হব পাৰে আৰু যদি মধ্যস্থতা দফাটো বহলভাৱে শব্দৰে উল্লেখ কৰা হৈছিল যে চুক্তিখনৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা সকলো বিবাদ মধ্যস্থতা কাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰা হ 'ব, তেন্তে হয়তো ক 'ব পৰা

গ'লহেঁতেন যে গোচৰৰ পৰিসৰ মধ্যস্থতা দফাটোৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত আছিল, কিন্তু ইয়াত থকা দফাটো বেলেগ ধৰণেৰে লিখা হৈছে। ইয়াত দফাটো হ ’ল যে যদিহে বাকী থকা ধন পৰিশোধৰ ক্ষেত্ৰত পক্ষসমূহৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য বা বিবাদৰ সৃষ্টি হয় যিটো মূল্যায়নৰ পিছত পোৱা যায় তেন্তে তেনে বিবাদ একক মধ্যস্থতাকাৰী ওচৰত দাখিল কৰা হ'ব।

চুক্তিখনৰ আঁচনিখন হ’ল যে চৰকাৰে ভাৰতীয় বিদ্যুৎ আইনত উল্লেখ কৰা অনুসৰি প্ৰতিশ্ৰুতি লোৱাৰ তিনিমাহৰ ভিতৰত মূল্যায়ন কৰিব লাগিছিল , আৰু চৰকাৰী মূল্যায়ন অনুসৰি কোম্পানীটো ক দিবলগীয়া ধন চৰকাৰে পৰিশোধ কৰিব লাগিছিল, আৰু অতিৰিক্ত ধন পৰিশোধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত ১ নং অনুচ্ছেদত উল্লেখ কৰা পাঁচ লাখ টকাৰ "অন একাউণ্ট পেমেণ্ট"ৰ হিচাপত কোম্পানীক দিয়া অতিৰিক্ত ধন চৰকাৰক ঘূৰাই দিব লাগিছিল। চৰকাৰে কৰা মূল্যায়ন আৰু কোম্পানীয়ে কৰা মূল্যায়নৰ মাজত কিবা পাৰ্থক্য ওলালে তেনে পাৰ্থক্য বা বিবাদ , বিশ শতাংশ অতিৰিক্ত ক্ষতিপূৰণৰ দাবীকে ধৰি মধ্যস্থতা কাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰিবলগীয়া হৈছিল। ই কেৱল প্ৰতিশ্ৰুতিটোৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণৰ প্ৰশ্নটোৰ ওপৰত মধ্যস্থতাকাৰীক বিশুদ্ধ আৰু সহজ অধিকাৰ প্ৰদান কৰে আৰু চুক্তিখনৰ পৰা বা ইয়াৰ সন্দৰ্ভত উদ্ভৱ হোৱা সকলো বিবাদ মধ্যস্থতাকাৰীৰ দ্বাৰা সিদ্ধান্ত লোৱা হ ’ব বুলি কোৱা নাই। চুক্তি ভংগ বা ইয়াৰ বাতিলৰ সৈতে জড়িত প্ৰশ্নসমূহ এই দফাটোৰ পৰিসৰৰ বাহিৰত। এই দফাটোৱে মধ্যস্থতাকাৰীক এই বিষয়ত ঘোষণা কৰাৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হোৱা নাই যে বাদীয়ে সেই দাবী কৰাটো ন্যায্য আছিল নেকি যে সময় চুক্তিৰ মূল কথা আছিল আৰু ৰাজ্য চৰকাৰে নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ভিতৰত মূল্যায়ন নকৰাকৈ চুক্তি ভংগ কৰিছিল নেকি। এই দফাটো সেয়েহে কোম্পানীটোৰ প্ৰশ্নৰ কোনো উত্তৰ নহয় যে "মোক দেখুৱাওক যে মই গোচৰৰ বিষয়বস্তু এজন মধ্যস্থতাকাৰীৰ ওচৰলৈ প্ৰেৰণ কৰিবলৈ সন্মত হৈছে। "চুক্তিখনৰ এই দফাটোৰ

বাহিৰেও আন একো নাই যিয়ে আদালতক বাদীজ নে অনা গোচৰটো বিচাৰ কৰা অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব পাৰে। ন্যায়াধীশ ৰামাস্বামীয়ে ন্যায়াধীশ ৰাইৰ সৈতে সন্মতি দিছিল, ধৰি লৈছিল যে চুক্তিখনৰ সময়সীমা আৰু চিঠিপত্ৰখন পঢ়িলে স্পষ্ট হৈ পৰিল যে ক্ষতিপূৰণৰ ধন তিনি মাহৰ ভিতৰত দিব লাগে বুলি কোনো নিয়ম দিয়া হোৱা নাছিল, ইয়াৰ বিপৰীতে পক্ষসমূহৰ উদ্দেশ্য আছিল যে মধ্যস্থতাকাৰীয়ে ৰায়দান দিয়াৰ পিছতহে চৰকাৰে ক্ষতিপূৰণৰ ধন দিব। এতিয়া, এইটোৱেই হব সেইটো গোচৰতোৰ মূল বিন্দু হ'ব, আৰু ধাৰা ৩৪ৰ অধীনত এই তদন্তত এই কথা বিবেচনা আৰু সিদ্ধান্ত লোৱাত বিদ্বান ন্যায়াধীশে ভুল কৰিছিল। এই ধাৰাত বিচাৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰা সেই আদালতে গোচৰত বাদীয়ে কৰা যুক্তিৰ বৈধতা লৈ লৈ যাব নোৱাৰে কিয়নো ইয়াৰ কাৰ্য্য অতি সীমিত। এনে ক্ষেত্ৰত সিদ্ধান্ত ল 'বলগীয়া একমাত্ৰ কথাটো হ'ল যিটো দাবী উত্থাপন কৰা হয় সেয়া ভাল হওক, বেয়া হওক বা উদাসীন হওক, সেয়া মধ্যস্থতাকাৰীৰ ক্ষমতাৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত আহে।

হয়তো এনেকুৱা কোনো ভিত্তি আছে যাৰ ভিত্তিত প্ৰতিবাদীয়ে উপযুক্ত ন্যায়াধিকৰণক সন্তুষ্ট কৰিব পাৰিব যে বাদীজনৰ দাবী তুচ্ছ আৰু বিৰক্তিকৰ আছিল, কিন্তু সেই বিবেচনাসমূহ , যিদৰে ন্যায়াধীশ বেংকছ এল.য়ে মনৰো বনাম বগন'ৰ আৰ্বান কাউন্সিল (১) গোচৰত আঙুলিয়াই দিছে , তেতিয়াহে বস্তুগত হ 'ব যদিহে বিবেচনা কৰিবলগীয়া প্ৰশ্নটো হ 'ল যে কৰা গোচৰটো তুচ্ছ আৰু বিৰক্তিকৰ আছিল নেকি আৰু ইয়াৰ কোনো ওজন নাছিল নেকি? বাদীজনৰ দাবী প্ৰকৃততে কি আছিল সেই প্ৰশ্নটোৰ ওপৰত আচলতে তেওঁৰ দাবী কি আছিল সেই প্ৰশ্নটো চালেহে জানিব পাৰি। উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিদ্বান ন্যায়াধীশসকলে যেন ভাবিছিল যে ইয়াত মধ্যস্থতা দফাটো বহলভাৱে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে আৰু সকলো "চুক্তিসমূহৰ পৰা

বা চুক্তিসমূহৰ সন্দৰ্ভত উদ্ভৱ হোৱা বিবাদ মধ্যস্থতা কাৰীলৈ প্ৰেৰণযোগ্য আছিল।" হৰিনগৰ চুগাৰ মিলছ্ লিমিটেড বনাম স্কোডা ইণ্ডিয়া লিমিটেড(") গোচৰত কলিকতা উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ নিৰ্ভৰশীলতা ই সিদ্ধান্তৰ ভুলটো সূচায়। সেই ক্ষেত্ৰত মধ্যস্থতা দফাটো এটা বিস্তৃত ভাষাত খচৰা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল আৰু কোৱা হৈছিল যে চুক্তিখনৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা বিবাদ মধ্যস্থতা কাৰীলৈ প্ৰেৰণ কৰিব লাগিব। গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ কাউন্সিল বনাম এছ'চিয়েটেড লাইভষ্টক ফাৰ্ম লিমিটেড (৩)ৰ গোচৰৰ উল্লেখেও দেখুৱাইছে যে তেওঁলোক একে ভুল ধাৰণাত আছিল। এই ক্ষেত্ৰত মধ্যস্থতা দফাটো এনেধৰনৰ আছিল :-"চুক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা যিকোনো বিবাদ বা পাৰ্থক্য চুক্তি ৰ দ্বাৰা অনুমোদন কৰা বিষয়ালৈ মধ্যস্থতাৰ বাবে প্ৰেৰণ কৰা হ 'ব যাৰ সিদ্ধান্ত চূড়ান্ত আৰু বাধ্যতামূলক হ 'ব।" এইটো স্পষ্ট যে এই সিদ্ধান্তসমূহৰ বৰ্তমানৰ গোচৰটোত থকা মধ্যস্থতা দফাটোৰ সৈতে কোনো প্ৰাসংগিকতা থাকিব নোৱাৰে। যদি দাবীৰ প্ৰকৃতি আমি ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰণে হয়, তেন্তে স্পষ্ট যেন লাগে যে ই দাবীৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত নাহে।

গতিকে আমাৰ ৰায়ত বিদ্বান অধীনস্থ ন্যায়াধীশৰ সিদ্ধান্ত সঠিক আছিল আৰু উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ন্যায়াধীশসকলে ইয়াৰ বিৰুদ্ধে ৰায় দি ভুল কৰিছিল। ফলত আমাৰ বাবে মুকলি একমাত্ৰ পথটো হ'ল খৰচৰ সৈতে আপীলৰ অনুমতি দিয়া আৰু কোৱা যে বাদীজনৰ দাবী দাখিলৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত নাই আৰু ধাৰা ৩৪ৰ অধীনত আবেদনখন অধীনস্থ ন্যায়াধীশে সঠিকভাৱে খাৰিজ কৰিছিল।

আপীলৰ অনুমতি দিয়া হল।

আপীলকাৰীৰ হৈ..................... ৰাজিন্দৰ নাৰায়ণ।

প্ৰতিবাদকাৰীৰ হৈ.................... পি. কে. চেটাৰ্জী

অনুবাদক-

প্ৰণৱ জ্যোতি বৰা

জ্যেষ্ঠ অনুবাদক

গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়